

СЪЮЗ НА ЮРИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ЦЕНТРАЛЕН СЪВЕТ

1000 София, ул. "Пиротска" № 7

тел./факс: 0359-2987-83-90

Изх. №

50 / 21.05.2017г.

e-mail: sub@sub.bg

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. №

140 КД 2/07

Дата

25.06.17г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

С Т А Н О В И Щ Е

НА СЪЮЗА НА ЮРИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ
ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 2/2017 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 25.04.2017 г. Съюзът на юристите в България е конституиран като заинтересована страна по конституционно дело №2/2017 г., образувано по искане на тричленен състав, 1 колегия, 8 отделение на Върховния административен съд (ВАС) за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 40, ал. 1, т. 2 от Закона за здравното осигуряване (ЗЗО), в частта ѝ, която се отнася за работещите пенсионери, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, чрез препращане към чл. 4, ал. 3, т. 1 от Кодекса за социално осигуряване (КСО).

Съюзът на юристите в България изразява следното становище:

Съюзът на юристите в България споделя извода на тричленния състав на Върховния административен съд, че е налице несъответствие на разпоредбата на чл. 40, ал. 1, т. 2 от Закона за здравното осигуряване, в частта ѝ, относно работещите по чл. 4, ал. 3, т. 1 от Кодекса за социално осигуряване пенсионери, във връзка с тази на т. 6 на чл. 40, ал. 1 от ЗЗО, с разпоредбите на чл. 6, ал. 2, чл. 17 и чл. 60, ал. 1 от Конституцията.

Следва да се отбележи, че Конституционният съд на Република България вече е имал възможността да изложи съображения по повдигнатия въпрос, макар и не с диспозитив. В мотивите на решение №5 от 29.06.2000 г. на КС по конст. дело №4/2000 г. е посочено, че включването на работещите пенсионери в обсега на задължително осигурените лица по чл. 4, ал. 3 от КЗОО (загл. изм. на КСО с ДВ, бр. 67/2003 г.) би противоречало на същността, смисъла и основната цел на

общественото осигуряване, а събираните от тях осигурителни вноски наистина биха добили характер на данъчно задължение. КС е приел и, че работещите пенсионери биха могли да правят осигурителни вноски по свое желание. Като излага в мотивите си особеностите на правното положение на работещите пенсионери, упражняващи свободна професия или занаятчийска дейност, упражняващи трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества, като частни земеделски стопани и др., като задължени за внасяне на задължителни осигурителни вноски за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт, Конституционният съд е заключил, че „включването на тези лица в кръга на задължително осигурените при тях има по-скоро фискален, отколкото социален елемент“, поради което това включване „би противоречало на същността, смисъла и основната цел на общественото осигуряване, а събираните от тях осигурителни вноски наистина биха добили характер на данъчно задължение“. Доколкото обаче КС е обявил за противоконституционни разпоредбите само на чл. 4, ал. 3 от КЗОО (загл. изм. на КСО с ДВ, бр. 67/2003 г.), касаещи задължително осигуряване за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт за работещите пенсионери, няма досега изрично произнасяне за недължимост на здравноосигурителни вноски.

При преценяване на конституционността на обсъжданата част от разпоредба несъмнено следва да се съобразят посочените мотиви на Конституционния съд в цитираното негово решение относно противоконституционността на задължението за внасяне на осигурителни вноски за ДОО в тежест на работещите пенсионери по чл. 4, ал. 3 от КСО, които се отнасят по съществото си и за задължението за здравноосигурителни вноски на тези лица.

Конституцията изисква законодателят да предвиди съответните гаранции за реализиране на конституционно закрепените права, както и да се въздържа от приемането на актове, които могат да ги накърнят. Държавата е длъжна да гарантира и защитава социалните права, а не да създава юридически пречки за осъществяването им. Конституционноправната защита включва както задължението на държавата да създаде законова система на обществено осигуряване, така и задължение да гарантира реализация на осигуряването в неговите различни форми, когато условията за получаване на съответните плащания са настъпили.

Пенсионерът е здравноосигурено лице, за което има задължение за внасяне на осигурителни вноски и което има право на насрещна престация от системата за здравно осигуряване (обезщетения и помощи от общественото осигуряване при настъпване на осигурен социален риск), като съгласно чл. 40, ал. 1, т. 4 от ЗЗО вноските за здравно осигуряване за него се правят от държавния бюджет. Разпоредбата на т. 4, отнасяща се за здравното осигуряване на пенсионерите, която предвижда, че дължимите от тях здравноосигурителни вноски са за сметка на републиканския бюджет, касае обаче само пенсионери, които не получават доход от трудова дейност, а единствено от пенсия. За пенсионерите, регистрирани

като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, са приложими чл. 40, ал. 1, т. 2 и т. 6 от ЗЗО, и те задължават тази категория лица да правят авансови и окончателни здравноосигурителни вноски.

От друга страна, към момента на придобиване на право на пенсия за изслужено време и старост, лицето вече е допринесло значително за набирането на средства от осигурителни вноски, доколкото изискваният осигурителен стаж за правото на пенсия по необходимост е свързан и с внасяне на задължителни осигурителни вноски. За придобилите право на пенсия за осигурителен стаж и възраст е ясно, че в положението им на по-уязвими, от гледна точка на възрастта си, членове на обществото, до момента на признаване на правото на пенсия са допринесли в значителна степен за набирането на фондовете, от които се заплащат здравноосигурителните услуги (доколкото изискваният осигурителен стаж по необходимост е свързан със задължения за внасяне на здравноосигурителни вноски). В този контекст задължението на работещите пенсионери, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, да правят лично здравноосигурителни вноски, очевидно не кореспондира с конституционната уредба. Приложимата за случая разпоредба на чл. 40, ал. 1, т. 2 от Закона за здравното осигуряване в частта ѝ относно работещите по чл. 4, ал. 3 от Кодекса за социално осигуряване пенсионери, във връзка с тази на т. 6 на чл. 40, ал. 1 от ЗЗО, противоречат на Конституцията. Работещите пенсионери, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, като задължени за внасяне на задължителни здравноосигурителни вноски, са поставени в по-неблагоприятно положение от неработещите пенсионери, защото срещу авансовите и окончателни вноски по чл. 40, ал. 1, т. 2 от ЗЗО, упражняващият свободна професия и/или занаятчийска дейност пенсионер няма да получи нещо различно или в повече от това, на което вече има право на основание на качеството му на пенсионер, а именно - медицинска помощ (чл. 35, ал. 1 от ЗЗО), която е и дължимата на здравноосигуреното лице (по чл. 40, ал. 1 т. 4 от ЗЗО) престация при настъпването на осигурените социални рискове. Тази неравнопоставеност на лицата, придобили пенсия за изслужено време и старост, в резултат на посочената законова регламентация, в зависимост от това дали работят като лица по чл. 4, ал. 3 от КСО, противоречи на императивната конституционна норма за равенство на гражданите пред закона по чл. 6, ал. 2 от Конституцията.

Извън горното, публични задължения, срещу изпълнението на които не стои никакво право, са данъчни задължения, а Конституцията предвижда императивна законоустановеност на данъчните задължения. Задължението за данък на посочената категория лица, представено като такова за здравноосигурителна вноска, пряко противоречи на чл. 60, ал. 1 от Конституцията.

Освен това, доколкото осигурителният доход за обсъжданата категория лица се определя не върху действително получения от тях доход, поради използваната законова фикция в чл. 40, ал. 1, т. 2 от ЗЗО при определянето му те се лишават неоснователно от правото си на

собственост върху част от придобития от тях доход. Предвиденият в закона начин на формиране на осигурителния доход за тази част от работещите пенсионери поставя под въпрос изпълнението на конституционното изискване за осигуряване на достъпна медицинска помощ по чл. 52, ал. 1 от Конституцията, в нарушение на гарантираното от чл. 17 на Конституцията и от чл. 1 на Протокол №1 към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, право на собственост.

Изложеното обуславя правилност на изводите на сезираният ви тричленен състав на ВАС в насока, че с цитираната законодателна уредба се нарушава принципът за равенство на гражданите пред закона по чл. 6, ал. 2 от Конституцията, нарушава се конституционната норма за законоустановеност на данъчните задължения и се нарушават разпоредбите на чл. 52, ал. 1 и чл. 17 от Конституцията.

По тези съображения Съюзът на юристите в България предлага да приемете, че разпоредбата на чл. 40, ал. 1, т. 2 от Закона за здравното осигуряване (ЗЗО), в частта ѝ, която се отнася за работещите пенсионери, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, чрез препращане към чл. 4, ал. 3, т. 1 от Кодекса за социално осигуряване, противоречи на разпоредбите на чл. 6, ал. 2, чл. 17 и чл. 60, ал. 1 от Конституцията, и съответно да я обявите за противоконституционна.

**С УВАЖЕНИЕ,
ПРЕДСЕДАТЕЛ**

(ВЛ. СЛАВОВ)